

מוסדי דעת ונתיבי תורה מהיכל רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א

• ישיבת פוניבז' •

פרשת וישב - חנוכה תשפ"ד

• בס"ד • גליון ל' •

"להודות ולהלל"

מרגיש שהוא מוכרח לזה, וברגע שהאדם עובד את ד' בהרגשה של הכרת הטוב, הוא מרגיש שהוא חייב לקב"ה הכל - הוא עושה את הכל מתוך חשק, זה הדרך להודות לד' על כל ניסיון שבכל יום עמנו.

על ידי ההודאה מגיעים לעבודת ד' בכל הכוחות

אומרים בנשמת "אלו פינו מלא שירה כים, ולשונו רנה כהמון גליו וכו' אין אנחנו מספיקים להודות לך וכו'", לא שייך להודות בעצמנו לד' על רוב חסדיו. והדרך היחידה לזה היא על ידי "כי כל פה לך יודה, וכל לשון לך תשבע, וכל ברך לך תכרע, וכל קומה לפניך תשתחוה וכו'", זה הדרך שבה אפשר לשלם לד' - לעבוד אותו בכל כוחנו.

חנוכה בא לעורר אותנו להודות לד'. אחר הלימוד ישנה תפילת הודאה לקב"ה ששם חלקנו מיושבי בית המדרש, ואף על פי שהאדם בוחר בעצמו אם ללכת ללמוד, מודים לקב"ה על מה שנתן לנו את האפשרות לזה. ועל זה צריך להודות על הכל, על שנתן לנו פה ללמוד, עיניים לראות את הגמרא, אוזניים לשמוע, להודות על הכל.

בחנוכה אנו מתעוררים לכך שעלינו להודות לקב"ה על כל מה שמשפיע עלינו כל השנה. בחנוכה עם ישראל ניצח את היוונים והתורה נשארה בשלמותה, היוונים לא הצליחו לשנות את התורה חלילה, והקב"ה עשה נס בפך השמן כדי להראות לנו שהוא רוצה אותנו, וחובתנו להודות על כך.

התיקון ל"נתרשלו בעבודה"

ידועים דברי הב"ח (או"ח תר"ע, ד) "בחנוכה עיקר הגזירה היתה על שהתרשלו בעבודה ועל כן היתה הגזירה לבטל מהם העבודה", הסיבה למלחמה עם יון היה כיון שעם ישראל נתרשלו בעבודה, לא היו זריזים בעבודת בית המקדש. הם עשו את כל המצוות, אבל זה היה מתוך עצלות, הקריבו תמיד ברגע האחרון, נתרשלו, לא הזדרזו לכך, עשו הכל ברגע האחרון - בדיעבד, ולכן לקחו מהם את העבודה שלא הזדרזו בה ולקב"ה אין חפץ בה.

בדרך הטבע התורה לא היתה צריכה לשרוד אצל כלל ישראל, היעב"ץ כותב שההישרדות של כלל ישראל במשך כל הדורות היא נס גדול יותר מציאת מצרים. בכל מקום היו גזירות ופיתויים נגד הדת, והתורה נשארה בשלמות, יש לנו חומש, משניות, גמרא, יש לנו הכל. ועל כל זה עלינו להודות, ומי שנתרשל בעבודה לא מודה על זה.

עלינו להודות על עצם מה שהקב"ה נתן לנו את האפשרות ללמוד ולקיים מצוות. בסדר היום (סדר חנוכה והקריאות) כותב "אלא יודה וישבח לאדון הכל שזיכהו במצוה ההיא ויעשה אותה באהבה וחבה וכו' ואשיג צד מה רצונו וחפצו שימצא נחת רוח בעבודתי ומעשה ידי אחר כל ההכנסות שאני מכעיסו בפועל כפי ובעלילתי בעבור רצונו בכל רגע ובכל שעה והוא מאריך אפו ונותן לי חיים ושלווה ואינו מקפח מזונותי וטובותי מפני זה ואיך אני לא אכיר בטובתו הגדולה ובגמולו השלם וכשיבא לידי מצוה גדולה וקטנה אשתעבד עצמי וממוני לעשיית המצוה ההיא בכל לב ובכל נפש ובפנות האדם אל הענין הזה לא יתרשל בשום מצוה להניחה שתעשה ע"י אחרים אלא יאזור כגבר חלציו ויעשה המצוה בכבודו ובעצמו בזירות ובזריזות". צריך להודות על עצם זה שאנחנו יכולים להדליק נר חנוכה, שיש לנו מקום להדליק, שהקב"ה נותן לנו את היכולת לכלל זה, ומי שמודה על זה מקיים את המצוה בשמחה, בזריזות ובשלמות.

מחנוכה נתחזק לקיום המצוות בכל השנה

לפעמים האדם משקר את עצמו, יתכן שידליק נרות חנוכה בשמחה עם כל ההידורים, אבל בשאר המצוות הוא אינו מתנהג כך, בתפילה ובלימוד הוא לא שמח, זה ממש תרתי דסתרי. נר חנוכה מראה לנו

בנס פך השמן ניכר שהקב"ה חפץ בנו

נמצאים כעת בימי החנוכה. לכל זמן יש את המהלך שלו, את התועלת המיוחדת שניתן להשיג ממנה, וממילא עלינו לדעת מה התועלת שעלינו להשיג מימי חנוכה, ועם מה נצא מהימים הנעלים האלו ונמשיך הלאה.

מוסיפים בתפילה "על הניסים", ומודים על כך שהתורה ניצלה, אם חלילה היוונים היו מצליחים במלחמתם לא היינו נמצאים כאן היום, ומודים גם על הנס של המנורה. וחז"ל תקנו לנו את שמונת ימי החנוכה, ימי הלל והודאה, ימים של שמחה.

ישנו קשר הדוק בין שני חלקי הנס שבחנוכה, נס פך השמן והדלקת הנרות, והניצחון במלחמת יון. קראנו בהפטרות פרשת תולדות - בתחילת בית שני הנביא אומר לכלל ישראל שלקב"ה יש טענות על כלל ישראל, מקריבים לפניו קרבנות לא ראויות, עד כדי כך שהנביא אומר לעם ישראל "אין לי חפץ בכם אמר ד' צבקות" (מלאכי א', י). עם ישראל אמנם שבו בתשובה ובנו את בית שני, אבל הם עדין לא חזרו לגמרי בתשובה שלמה, רבנו יונה (שער א', מ"ב) מבאר "ועוד יתפלל בעל התשובה אל השם למחות כעב פשעיו וכענן חטאתיו, ושיחפוץ בו וירצהו ויעתר לו כאשר אם לא חטא וכו', כי יתכן להיות העון נסלח ונפדה מן היסורים ומכל גזרה, ואין לד' חפץ בו, ומנחה לא ירצה מידו", יתכן שיהיה אדם שיסלח לו עוונות, אבל הקב"ה עדין לא רוצה אותו.

עם ישראל ניצל מהיוונים, אבל אנחנו צריכים עדין את ההוכחה שלקב"ה יש חפץ בנו, אכן הוא הציל את כלל ישראל, אבל אולי זה רק בגלל שהוא חס עלינו, ואינו רוצה שעם ישראל יכחד חלילה. המקום שבו ראינו שהקב"ה רוצה אותנו הוא בנס פך השמן, הרי בלי הנס היו מחכים עוד שבוע אחד עד שיעשו שמן חדש, ורק אז היו מדליקים. על ידי הנס כולם ראו שהקב"ה חפץ בכלל ישראל, הוא רוצה את הדלקת המנורה של כלל ישראל, ואז חז"ל תקנו לנו לזכר הנס שנדליק נרות חנוכה ונודה לקב"ה על הנס. ובסדר היום כתב וז"ל "ומפני שעיקר זכר הנס היה בנרות כי משם נודע למפרע ההצלה הגדולה אשר עשה עמהם מרצון טוב ודרך אהבה וחבה וכו', עכ"ל.

הדלקת הנרות מעוררת להודאה על הניסים שבכל יום

מפורסמת קושיית הבית יוסף למה מדליקים נרות חנוכה שמונה ימים, הרי ביום הראשון לא היה נס בפך השמן. רבנו מרן המשגיח זצוק"ל היה מבאר בשם הסבא מקלם זצ"ל שהרי כל נס הוא שלא כדרך הטבע, ובאמת הנס במה שהשמן לא נגמר היה רק שבעה ימים, ולכאוף ביום השמיני לא היה נס מיוחד, ומה שאנחנו מדליקים גם ביום השמיני הוא כדי להראות שגם הטבע וכל הבריאה הם ביד ד' יתברך, והוא עשה בטבע שהשמן ידלק.

כשאדם מדליק נר במהלך השנה הוא לא מודה על זה לקב"ה, הוא לא מרגיש שקורה כאן משהו מיוחד, האדם חי את חייו, אוכל ושותה, בלי הרגשה שצריך לתת הודאה מיוחדת לד' על משהו, ואם לא היו מתקנים לנו בשמונה עשרה תפילת "מודים", לא היינו מודים אף פעם, האדם מודה רק במקום שיש לו נס.

בחנוכה אנו אומרים שכל מה שיש לנו זה נס, הקב"ה נותן לנו שפע כל הזמן, ההדלקה הזאת מעוררת בנו להודות על מה שיש לנו כל יום בחיים הרגילים. האדם נברא כדי להודות לד', הכלי העיקרי בעבודת ד' הוא ההודאה, ומי שלא מודה חסר לו בעבודת ד'. בסוף התוכחה (דברים כ"ח, מ"ז) כתוב "תחת אשר לא עבדת את ד' א-לקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל", הכל מגיע בגלל שלא עובדים את ד' בשמחה. מי שלא מודה לד' לא מרגיש שמחה בעבודת ד', הוא

בחנוכה הכל עומד על המשקל, כל אחד יכול לבחור איך הוא רוצה לעבור את הימים הללו, אפשר לבחור לעבור את זה עם כל המטרה שתקנו לנו, ימי שמחה והלל, לחיות את כל הימים הללו בהרגשה הזאת, להרגיש את זה גם כשמברכים "שהכל נהיה בדברו", לדעת שהכל שייך לקב"ה.

בחנוכה זוכרים את מטרת החיים

בכל רגע שהאדם חי הוא מקבל מהקב"ה, בכוזרי מבואר, הדרגה המיוחדת למי שמרגיש שהקב"ה לנגדו כל היום - שויתי ד' לנגדי תמיד, הרי הקב"ה נמצא מולנו כל הזמן ומסדר את החיים שלנו, שהכל יעבוד כראוי, לא שייך לשכוח את זה אפ"י לרגע, הוא עושה לנו הכל, האדם לא עושה כלום בתוך גופו, הכל מגיע מאיתו יתברך.

בחנוכה עלינו לזכור את מטרת החיים, לדעת שהשמן דולק בגלל שהקב"ה קבע כך בבריאה, ולהרגיש שהקב"ה עושה לנו הכל ועלינו לזכור ולהודות לו על זה. מי שמודה לקב"ה לומד ומתפלל כראוי, הוא חי כראוי. אבל מי שלא מודה כל החיים שלו אחרת, הוא לא מרגיש שהעולם שייך לקב"ה, הוא מרגיש שיש לו איזה שליטה על מה שקורה איתו בעולם. בחנוכה אנחנו מעוררים שהכל מגיע ממנו, משרישים את הידיעה שאין לנו כלום.

במלחמת יון המצב היה נראה לאחר ייאוש, לא היה נראה שיש איזה סיכוי ליהודים, והקב"ה עשה נס, והם שבו בתשובה שלמה על מה שנתרשלו בעבודה, וניתנה להם אפשרות להתחיל הכל מחדש. בחנוכה אנו מראים שההשפעה של הנס נשארה, שאנו ממשיכים את הבשורה הגדולה שעם ישראל יכול לנצח ולהינצל מכל מצב.

הכל תלוי בנו, איך שנקבל את זה, אם נכין כלים לקבל את השפע, או לא. הכלי לכל זה הוא הדלקת הנרות, הלל והודאה, לא צריך להוסיף שום דבר לזה, חז"ל תקנו לנו את החלק הרוחני שבזה, ההדלקה עם הלל והודאה. כל אחד יכול לעשות את זה בלי הפרעות, בשיא החשק, לחשוב על זה, להודות לקב"ה על הנס, להרגיש ולחיות את זה, שיראו את זה גם בהנהגות שבכל היום.

יש לנו שבוע שלם לעסוק בזה, לעלות בדרגה, שבג' טבת נגיד "מודים" בצורה אחרת, להרגיש את ההודאה, ואדם שמודה הוא מקיים את המצוות בשמחה, ומי שלא עושה את המצוות מתוך שמחה - כבר הזכרנו שעל זה מגיע כל התוכחה. בוודאי שבבית המקדש כשהדליקו את הנרות בחנוכה היתה שמחה עצומה, הם ראו שהקב"ה רוצה את המנורה שלהם, ופשיטא שכל אחד יכול להגיע לזה, לכל אחד יש את החנוכיה שלו ויכול להדליק ולהתחבר לכל ההשפעות הגלויות והנסתרות של חנוכה, זה נמצא בידו, וכל אחד יכול לזכות לסייעתא דשמיא בזה, העיקר הוא הרצון.

(חנוכה תשפ"ג)

את האור, להראות לנו כיצד עלינו לנהוג בכל השנה, להודות לד' על התורה והמצוות, היה סכנה שהתורה תשתכח חלילה, הם רצו שאנחנו נלמד חכמה יוונית, והם באמת הצליחו לגרור חלק מעם ישראל לזה, וב"ה הקב"ה סייע לעם ישראל והם ניצחו את היוונים ועלינו להודות על כך לקב"ה, להודות לו שמאז אנחנו לומדים תורה, ויש ביכולתנו לעבוד את ד' בלא הפרעות.

מי שמודה על זה, עושה את כל עבודת ד' מתוך חשק, אבל מי שלא מרגיש את זה כל העבודת ד' שלו היא בדיעבד, אולי הוא עושה הכל כמו שכתוב בהלכה, אבל לא זה המטרה של הקב"ה, מי שמתנהג כך הקב"ה אומר לו "אין לי חפץ בכם", אין לו ענין במי שעושה מצוות מתוך כפייה, הוא רוצה את מי שמקיים את המצוות ברצון. חנוכה נועד לזה, להגיד שאנחנו רוצים את התורה.

בכל חג ובכל עת שמחה יש חשש לסכנה

וכאן מגיעה נקודה נוספת, הכוזרי (ג', י"א) מאריך לבאר שימי החג זה זמן מרום, ובכל מקום חז"ל תקנו לנו דברים מיוחדים כדי שנתעלה בהם. העולם הזה הוא עולם החומר והאדם נמשך אחר החומר, וכנגד זה חז"ל תקנו לנו את המאה ברכות, כל ברכה מקרבת עוד קצת, וזה מאזן את החומר. כך גם בשבת, האדם יכול להגיע חלילה מרוב שמחת השבתות לבטלה, לאכילה של תאוה, לצחוק ולצון, ולכן תקנו לנו תפילות נוספות, קריאת התורה, הכל כדי שלא נלך אחר החומר, ומי שיקח את השבת רק להנאות גשמיות מפסיד את כל מטרתה.

כך גם בחנוכה, בכל מקום שיש חלק גדול לשמחה יש סכנה, צריך להיזהר להיכן השמחה תלך, אחר הרגלים תקנו לנו תענית בה"ב, שיכול להיות שבגלל השמחה אנשים הגיעו לידי חטא חלילה.

בעל הניסים צריך להתעורר לכוון גם בכרכת מודים וכברכת המזון

תקנו לנו להוסיף בימי החנוכה ופורים בתפילה ובברכת המזון "על הניסים", ובוודאי שצריך לכוון בזה, אבל מי שלא מכוון בכל השנה בזה, הרבה יותר קשה לו לכוון בחנוכה ובפורים. בברכת המזון מזכירים את יציאת מצרים והכניסה לארץ ישראל, מודים על הברית והתורה. במודים מודים על "נפלאותיך וטובותיך שבכל עת", צריך להרגיש את זה בכל השנה, לא רק בחנוכה, להודות על מה שהלב פועל, על כל נשימה. בחנוכה מעוררים אותנו להודות על כל החיים.

בסדר היום (שם) כותב "וכל המזלזל בענין זה נראה שכופר בטוב שהיטיב עמנו א-לקינו ית' ויתברך ואינו משמח בשמחת ישראל ואינו חושש בגאולת' ובנחמתם ח"ו", מי שלא מודה כראוי לד' בחנוכה על הניסים הוא מזלזל בכל הנס. עלינו לשמוח ולהודות על זה, במודים ובהלל. אבל מי שקם מאוחר ואומר הלל רק לצאת ידי חובה, עיקר חסר מן הספר, חסר במטרת ההלל, צריך להרגיש את זה באמת.

דברי התעוררות מרבינו מרן שליט"א לאחר הפיגוע הנורא בירושלים – מוצאי שבת פרשת וישלח תשפ"ד

קיבלנו תזכורת נוספת ביום חמישי, שוב נהרגו בפיגוע נוראי ארבעה אנשים, ארבע משפחות נפגעו מהמקרה המזעזע הזה, משפחות שומרי תורה ומצוות, יראים ושלמים, ומכל זה אנו למדים שכולנו נמצאים בתוך הענין הזה, המחשבה שהמלחמה שפרצה בשמחת תורה כביכול אינה נוגעת עבורנו, נפגעו בה רחוקים מתורה, והיא רק בדרום הרחוק, וממילא הסכנה לא שייכת אלינו, היא עצמה החטא הגדול של 'כוחי ועוצם ידי', כביכול אני בסדר ולא שייך לזה, ובאמת הכל שייך לכולם. ולדאבונו הנה כעת ראינו שכולנו בתוך הצרה, שלחו לנו עונש נוסף משמים.

ידועים דברי הר"ן בדרשות (דרוש ו) על הפסוק (צפניה ג, ו) "הכרתי גוים נשמו פינותם" - ולפעמים מתחדשים מקרים ברחוק מקום ובאיים הרחוקים, כדי שיתעוררו ישראל אל התשובה וייראו ויפחדו פן יגיע הפורענות אליה", גם כשקורא משהו בסוף העולם זה נועד בכדי לעורר אותנו על משפטי שמים, לדעת שיש שכר ועונש על כל פעולה ופעולה. לא כל שכן כשזה קורה קרוב אלינו.

אף אדם לא חושב שהוא בסדר לגמרי, אמרנו עכשיו בתפילת מעריב ב'אתה חנתנו', "החל עלינו הימים הבאים לקראתנו לשלום, חשוכים מכל חטא ומנוקים מכל עון ומדבקים ביראתך", אנחנו מבקשים שהשבוע הזה יהיה שבוע בלי שום חטא, שלא נעבור שום סרך של עבירה. מי שמבקש את זה ברצינות צריך לעשות משהו בשביל זה.

כל דבר שקורה בכלל ישראל שייך לכל אחד, מי שחושב שיש דבר שנוגע רק לפלוני או אלמוני הוא טועה, והקב"ה מזכיר לנו את זה כל פעם מחדש, בכל מקרה נזכרים בזה מחדש. "והאלוקים עשה שיראו מלפניו", מטרת בריאת העולם היא ליראת שמים, ואם האדם חי בהרגשה של "שלום עלי נפשי" - הוא נגד יראת שמים, נגד מטרת בריאתו.

יצא לאור קובץ
"צלוצדי עלחעה"
אסופת שיחות ומאמרים
מרבינו מרן ראש הישיבה
הגאון רבי שמואל מרקוביץ שליט"א
להתרומם בעת צרה בצל המלחמה בארץ הקודש

ניתן להשיג
בכניסה להיכלי התורה
בישיבה הקדושה
ובקו מכוני צור התורה:
0747-346-465

יז"ל ע"י מכוני צור התורה:
לתרומות והנצחות:
0747-346-65
לקבלת הגיליון מידי שבוע באמייל:
mzh0747@gmail.com

ניתן שוב להשיג את הספר
"שיר חנוכה"
שיחות ומאמרים מרבינו מרן שליט"א
על ימי החנוכה
בהיכלי התורה בישיבה הקדושה, וכן בקו המכון

נתרם לזכות
ולרפואת האשה החשובה
מרת דינה בת רבקה רוזא
שושנא שתחי' מור

נתרם להצלחת הר"ר
ישראל בן דבורה
שליט"א
לסייעתא דשמיא
בכל מילי דמיטב

לעילוי נשמת מרן
הגאון רבי חיים משה
יהודה שניידר זצוק"ל
גלב"ע כ"ה כסלו תשט"ז
נתרם נ"י צאצאיהו"